

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนประถมศึกษา โดยตรงมีอยู่น้อย อย่างไรก็ตาม โดยที่นักเรียนประถมศึกษาเป็นส่วนหนึ่งของบุคคลในสังคมและเป็นกลุ่มหนึ่งของเยาวชนทั้งหมด การศึกษาค้นคว้าเอกสารและงานวิจัยที่นำมากล่าวต่อไปนี้จะครอบคลุมไปถึงคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบุคคลทั่วไปและของเยาวชนด้วย ทั้งในทัศนะของนักการศึกษา นักจิตวิทยา นักสังคมศาสตร์ บุคคลทั่วไป ผู้ปกครองและครู รวมทั้งการศึกษาปรัชญาการศึกษาตลอดจนหลักสูตรประถมศึกษาซึ่งมีอิทธิพลต่อการอบรมปลูกฝังให้เกิดคุณลักษณะที่พึงประสงค์ในตัวนักเรียนประถมศึกษา

คุณลักษณะของบุคคลทั่วไป

007213

วัชรวิฑูระคำ ได้เสนอว่า โดยที่มนุษย์ได้แสวงหาและมีการวางหลักยึดปฏิบัติต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับความเป็นคนดีมาทุกยุคทุกสมัย ในยุคประชาธิปไตยมีบุคคลสำคัญหลายคนแสดงทัศนะเกี่ยวกับ "คนดี" ของยุคนี้ไว้หลายแบบ จึงได้รวบรวมเพื่อเป็นประโยชน์แก่เด็กไทยโดยที่อาจเลือกประยุกต์ไว้เป็นแนวสำหรับสร้างและพัฒนาเยาวชนในโรงเรียน แบบของคนดีในสังคมประชาธิปไตยที่ประมวลมามี 7 แบบ ดังนี้

แบบที่ 1 เป็นทัศนะของมาสโลว์ เห็นว่าคนดีคือ "คนมีความพอดี" ได้แก่คนที่มีลักษณะสันโดษ ยอมรับตนเองและผู้อื่น กระตือรือร้นต่อชีวิต ถ้าเลือกวิถีชีวิตที่เหมาะสมโดยไม่หวั่นต่อระเบียบแบบแผนที่มีอยู่ รู้จักการแก้ปัญหาและมีความอดทนเพียงพอ เป็นที่พึ่งของตนเอง มีความซื่อสัตย์ในตัวเองและสิ่งต่าง ๆ รู้ลึกว่าตนเป็นส่วนหนึ่งของสังคม มีความสงสาร เห็นใจและรักเพื่อนมนุษย์ มีมนุษยสัมพันธ์ มีทัศนคติและค่านิยมในประชาธิปไตย เกรงในศาสนาของตน มีคุณธรรม รู้จักวางเป้าหมายและวิธีดำเนินการไปสู่เป้าหมาย มีอารมณ์ขัน รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ไม่ลบหลู่ผู้อื่น มีความคิดริเริ่ม

แบบที่ 2 เป็นทัศนะของอดอล์ฟทอร์ค เห็นว่าคนดีคือ "คนที่เจริญด้วยวุฒิภาวะ" ได้แก่ คนที่เอื้อเพื่อเอื้อแก่ผู้อื่น คิดถึงส่วนรวม มีความสัมพันธ์อันดีกับผู้อื่น รู้สึกเป็นมิตร เข้าใจเห็นใจผู้อื่น ให้ความรักผู้อื่นโดยไม่หวังสิ่งตอบแทนใด ๆ มีความมั่นคงในอารมณ์ เชื่อมมั่นในตนเอง ปรับตัวได้ มองและเข้าใจสภาพต่าง ๆ ได้ถูกต้อง แสดงออกอย่างฉลาด มีวิธีการและทักษะในการแก้ปัญหา สามารถรวมพลังในตัวเพื่อทำงานให้สำเร็จ เข้าใจและพอใจในตนเอง มีอารมณ์ขัน มีปรัชญาชีวิตที่แน่นอน

แบบที่ 3 เป็นทัศนะของคาร์ล โรเจอร์ส เห็นว่าคนดีคือ "คนเพียบพร้อม" ได้แก่คนที่พร้อมจะรับประสบการณ์หรือความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ รักอิสระเสรี เชื่อมมั่นในตนเองเสมอ

แบบที่ 4 เป็นทัศนะของโคมบี้และสติกก์ เห็นว่าคนดีคือ "คนที่มีความพอดี" ได้แก่คนที่มองเห็นความดีงามในตนเอง เชื่อมมั่นในตนเอง รู้จักปรับตัวให้เข้ากับผู้อื่น และสภาพแวดล้อม มองโลกในแง่ดี

แบบที่ 5 เป็นทัศนะของโซเบน เห็นว่าคนดีคือ "คนมีบุคลิกภาพปกติ" ได้แก่ คนที่มีความรับผิดชอบควบคุมตนเองได้ มีมนุษยสัมพันธ์ ยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น ยึดมั่นในอุดมการณ์และมาตรฐานการปฏิบัติของส่วนรวม

แบบที่ 6 เป็นทัศนะของแมร์รอน เห็นว่าคนดีคือ "คนมีบุคลิกภาพสุขุม" ได้แก่ คนที่มีความสามารถจัดระบบงานได้ดี รู้จักปรับตัว มีความรู้และมีพลังงานสูง มองสิ่งต่าง ๆ ได้ถูกต้องตามที่เป็นอย่างจริงได้รวดเร็ว เข้าใจตนเอง มีคุณธรรม ใฝ่หาใจได้ เห็นว่าตนเองมีความสุขมากกว่าผู้อื่น

แบบที่ 7 เป็นทัศนะของรอย ฮีธ เห็นว่าคนดีคือ "นักผจญภัยที่มีเหตุผล" ได้แก่ คนที่มีมนุษยสัมพันธ์ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์และถ่ายทอดได้ มีความอยากรู้อยากเห็นและมีความคิดเชิงวิจารณ์ เป็นตัวของตัวเองในการตัดสินใจ มีความอดทน

1. ทอความไม่แน่นอนทั้งหลาย มีอารมณ์ชั้น¹

ในประเทศญี่ปุ่น ได้มีการศึกษาดัชนีประจำชาติของประชาชนเพื่อเป็นหลักในการวางรากฐานทางการศึกษา ตั้งแต่ พ.ศ. 2509 และได้กำหนดคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของชาวญี่ปุ่นไว้ ดังนี้

1. ในฐานะบุคคล
 - เป็นผู้มีอิสรภาพ
 - เป็นผู้รู้จักพัฒนาตนเอง
 - เป็นผู้รู้จักใช้ความสามารถในงานใดอย่างเต็มประสิทธิภาพ
 - เป็นผู้มีความตั้งใจมั่นคง
 - เป็นผู้มีความเกรงกลัวและเคารพเชื่อฟังผู้ให้กำเนิด
2. ในฐานะสมาชิกของครอบครัว
 - ต้องรู้จักทำนุบำรุงบ้านใหญ่เป็นผู้ซึ่งมีความรัก
 - ต้องรู้จักทำนุบำรุงบ้านใหญ่เป็นผู้ส่วรับพักผ่อน
 - ต้องรู้จักทำนุบำรุงบ้านใหญ่เป็นผู้ให้การศึกษา
 - ต้องรู้จักทำนุบำรุงบ้านใหญ่เป็นที่ต้อนรับ
3. ในฐานะสมาชิกของสังคม
 - เป็นผู้ปฏิบัติตัวให้แก่การงาน
 - เป็นผู้ช่วยเหลือในงานสวัสดิการสังคม
 - เป็นผู้มีความริเริ่มสร้างสรรค์
 - เป็นผู้เคารพเชื่อฟังในหน้าที่สถานของสังคม
4. ในฐานะที่เป็นพลเมืองของประเทศ
 - เป็นผู้มีความรักชาติ
 - รักและเคารพต่อสัญลักษณ์ของประเทศ
 - เสริมสร้างคุณลักษณะอันดีของคนของชาติ²

¹วิชรี ชุกคำ, ข คนดีในแบบต่าง ๆ ของสังคมประชาธิปไตย, "วารสาร
แนว 9 (ตุลาคม - พฤศจิกายน 2517) : 32 - 34

²ประยูร ศรีประศาสน์, "ความมุ่งหมายของการจัดการศึกษาของประเทศ
ต่าง ๆ ในเอเชีย," วารสารสภาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับพิเศษ (2518) : 247-248.

สำหรับประเทศไทยยังไม่มีกำหนดแน่นอนถึงคุณลักษณะของชาวไทยที่ชาติ
ทองควร หมายที่ปรากฏอยู่เป็นแต่เพียงความคิดเห็นของแต่ละบุคคลเท่านั้น

สุนน อมรวีวัฒน์ กล่าวถึงคุณสมบัติของพลเมืองดีว่า

พลเมืองดีมีคุณสมบัติดังต่อไปนี้ คือ

1. เป็นผู้ที่มีความเข้าใจวิถีชีวิตแบบประชาธิปไตย รู้จักปฏิบัติหน้าที่ของตน ใช้สิทธิภายในขอบเขตของกฎหมาย มีความรับผิดชอบตนเองและส่วนรวม
2. เป็นผู้มีศีลธรรม มีความภาคภูมิใจในความเป็นไทย รู้จักรักษาขนบธรรมเนียมประเพณีรวมถึงวัฒนธรรมไทย สามารถที่จะถ่ายทอดคุณค่าและความภาคภูมิใจไปสู่ลูกหลาน
3. เป็นผู้ที่มีฐานะบชีวิตของตนได้อย่างเหมาะสมกับฐานะ รู้จักใช้จ่ายพอเหมาะสมควรกับรายได้ รู้จักรักษาทรัพยากรธรรมชาติ ปรับตนเองให้เข้ากับความเปลี่ยนแปลงของสังคมใค้ดี
4. เป็นผู้ที่มีความรักชาติ ศาสนา จุงรักภักดีต่อองค์พระมหากษัตริย์
5. เป็นผู้ที่รักสงบ มีทัศนคติที่ดีต่อผู้อื่น มีวิจารถญาณที่พิจารณาตัดสินว่าสิ่งใดดี สิ่งใดชั่ว และมีเหตุผล¹

นอกจากลักษณะของความเป็นพลเมืองดีทั่ว ๆ ไปดังกล่าวแล้ว พันัส หันนาคินทร์ มีความเห็นเพิ่มเติมว่าการพัฒนาประชาชนให้มีวัฒนธรรมทางการเมือง (Political culture) เป็นสิ่งสำคัญยิ่ง บุคคลที่สังคมต้องการจึงต้องมีลักษณะของนักประชาธิปไตย คือ

1. เชื่อมั่นในระบอบประชาธิปไตยอย่างแท้จริง
2. ท่องเคารพกฎหมาย
3. ตั้งใจศึกษาให้ดีที่สุดเท่าที่จะทำได้
4. ให้ความสนใจและร่วมพิจารณาปัญหาต่าง ๆ ของสังคมและหาทางแก้ไข
5. รวมนมือประกอบกิจกรรมเพื่อประโยชน์ของส่วนรวม และ
6. ช่วยกันแก้ไขค่านิยมในสังคม และสร้างค่านิยมใหม่ในระบอบประชาธิปไตย

¹สุนน อมรวีวัฒน์, การสอนสังคมศึกษาในชั้นประถม (กรุงเทพมหานคร : คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2519), หน้า 3.

²พันัส หันนาคินทร์, วิธีสอนค่านิยม (พินนุโลก : มหาวิทยาลัยศรีนครินทร-วิโรฒ พินนุโลก, 2520), หน้า 60.

ส่วนในเรื่องที่เกี่ยวกับค่านิยมหรืออุดมการณ์สำหรับให้บุคคลในชาติถือปฏิบัติเป็นคุณลักษณะที่พึงประสงค์ร่วมกัน ได้มีผู้เห็นความสำคัญและให้ข้อคิดในเรื่องนี้หลายท่าน ดังนี้

สวัสดิ์ สุวรรณอักษร กล่าววาจากสภาพสังคมปัจจุบันนี้คนไทยควรเร่งขจัดสิ่งชั่วร้าย และช่วยกันปลูกฝังคุณธรรมที่พึงงามที่เรียกว่า "อุดมการณ์แห่งชาติ" ให้กลายเป็นค่านิยมหรืออุดมคติร่วมกันของคนในชาติ¹

พนัส หันนาคินทร์ ให้ข้อคิดเห็นว่าค่านิยมในสังคมไทยปัจจุบันควรมีดังต่อไปนี้

1. ความรักและห่วงใยในความมั่นคงปลอดภัย อิศราภาพ และเอกราชของชาติ
2. ความจงรักภักดี เคารพยึดมั่นด้วยศรัทธาอันบริสุทธิ์ใจต่อชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์
3. ความเลื่อมใสในระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุขของประเทศไทย
4. ความซื่อสัตย์สุจริตและบริสุทธิ์ใจในการกระทำต่าง ๆ
5. ความสำนึกในความรับผิดชอบทั้งต่อตนเอง ครอบครัวและสังคม
6. การมีวินัยของตนเอง เคารพในระเบียบและกฎหมายของบ้านเมือง
7. ความภาคภูมิใจในวัฒนธรรมไทย
8. ความสามัคคี
9. ความเสียสละ
10. ความอดทน
11. ความมีเกียรติยศ
12. ความซุ่ย
13. การไม่เลื่องงาน
14. ความกตัญญูแก่เวท
15. ความนิยมใจของไทย
16. ความซื่อสัตย์ต่อหลักวิชาความรู้
17. การประสานประโยชน์²

¹สวัสดิ์ สุวรรณอักษร, "วิธีสั่งเสริมให้เด็กมีอุดมการณ์แห่งชาติ," ประชาศึกษา 24 (กุมภาพันธ์ 2516) : 4.

²พนัส หันนาคินทร์, วิธีสอนค่านิยม, หน้า 114 - 115.

สุทิน บัณฑิตราชวิเชียร เสนอให้ไขกฎของลูกเสือไทย 10 ประการ เป็นค่านิยม
ของคนไทย คือ

1. ลูกเสือมีเกียรติเชื่อถือได้
2. ลูกเสือมีความจงรักภักดีต่อชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และซื่อตรงต่อผู้มี
พระคุณ
3. ลูกเสือมีหน้าที่กระทำตนให้เป็นประโยชน์และช่วยเหลือผู้อื่น
4. ลูกเสือเป็นมิตรของคนทุกคน และเป็นพี่น้องกับลูกเสืออื่นทั่วโลก
5. ลูกเสือเป็นนุสสุภาพเรียบร้อย
6. ลูกเสือมีความเมตตาการุณาต่อสัตว์
7. ลูกเสือเชื่อฟังคำสั่งของบิดามารดาและผู้บังคับบัญชาด้วยความเคารพ
8. ลูกเสือมีใจกล้าแรงแรงและไม่ย่อท้อต่อความยากลำบาก
9. ลูกเสือเป็นผู้มีชัยสถิต
10. ลูกเสือประพฤติชอบด้วยกาย วาจา ใจ¹

คุณลักษณะของ เยาวชนและนักเรียน

ชยันต นาคบุปผา เสนอว่าเด็กควรได้รับการปลูกฝังคุณลักษณะต่าง ๆ ต่อไป
นี้ตั้งแต่ยังอยู่ในวัยเด็กตอนต้น

1. ความกล้าแรงแรง เกิดจากการที่เด็กมีสุขภาพดี ไม่มีความเครียดด้านอารมณ์
หรือความคับข้องใจต่าง ๆ และมีการติดต่อกับบุคคลที่มีหน้าตาแจ่มใสอยู่เสมอ
2. ความกระตือรือร้น เกิดจากการที่ผู้ใหญ่พยายามสนับสนุนเป็นกันเองกับ
เด็ก ร่วมวางแผนโครงการและร่วมสนุกกับเด็ก พยายามเน้นสิ่งที่ดีมีประโยชน์ซึ่งจะทำให้เด็ก
มองเห็นความแตกต่างของสิ่งที่ดีควรกระทำและไม่ควรกระทำ
3. อารมณ์ขัน เกิดจากการพยายามฝึกอบรมเด็กให้มองสภาพการณ์ต่าง ๆ
ในลักษณะที่ไม่เกรงเกรียงจนเกินไป ให้มองอย่างมีอารมณ์ขันบ้าง และไม่ควรรกล่าวถึง
สิ่งที่ไม่ดีงามเกินขอบเขตให้เด็กฟัง

¹ชยันต นาคบุปผา, จิตวิทยาวัยรุ่นกับการศึกษา (เชียงใหม่ : คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2515), หน้า 263.

4. ความกล้า คือ สอนให้กล้าเผชิญปัญหาต่าง ๆ กล้าต่อสู้ด้วยตนเอง รู้จักยอมรับการพ่ายแพ้ ความผิดหวัง สามารถปรับตัวได้ ผู้ใหญ่ควรจัดสภาพแวดล้อมเด็กให้มีความปลอดภัยพ้นจากอันตรายต่าง ๆ พยายามยกย่องชมเชยและให้กำลังใจเด็ก

5. ความไม่เห็นแก่ตัว โดยส่งเสริมให้เด็กรู้จักเมตตาและเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อผู้อื่นให้รู้จักสนใจผู้อื่น และให้คำชมเชยเมื่อเด็กรู้จักเสียสละ

6. ความเห็นอกเห็นใจ โดยพยายามกระตุ้นให้เด็กนึกถึงผู้อื่น และชี้ให้เห็นว่าคนที่เห็นอกเห็นใจผู้อื่นจะเป็นผู้ที่มิตรรักใคร่และชอบคบหาด้วย

7. ความเยือกเย็น สุขุมรอบคอบ โดยพยายามควบคุมและดูแลสิ่งแวดล้อมของเด็ก ให้เด็กพบความตื่นตกใจน้อยที่สุด และให้อยู่ใกล้ชิดผู้ที่ปีศาจมันเยือกเย็น

8. ความเชื่อมั่นในตนเอง โดยการที่ผู้ใหญ่จะต้องไม่คอยจับผิดเด็ก แต่คอยส่งเสริมให้กำลังใจเด็กได้ลองคิด ลองกระทำการต่าง ๆ ด้วยตนเองบ้าง และพยายามให้คำชมเชย

9. การแสดงตน หมายถึงรู้จักการแสดงความคิดเห็น อภิปรายเหตุผล และความรู้สึกรักของเขาให้เป็นที่เข้าใจแก่ผู้อื่น¹

คณะกรรมการจัดงานฉลองวันเด็กแห่งชาติปี พ.ศ. 2518 ได้พิจารณากำหนด "หน้าที่ของเด็ก" โดยมีมุ่งหมายให้เด็กและเยาวชนทั้งหลายได้ตระหนักในหน้าที่ของตนและยึดถือเป็นหลักปฏิบัติเพื่อจะได้เป็นทายาทที่สมบูรณ์ของชาติไทย ดังต่อไปนี้

1. เด็กพึงมีความรักชาติและมีศรัทธาในศาสนาที่นับถือ
2. เด็กพึงเคารพและรักษาไว้ซึ่งประเพณีและกฎหมายของบ้านเมือง
3. เด็กพึงเป็นผู้มีระเบียบวินัยและเคารพในสิทธิของผู้อื่น
4. เด็กพึงเชื่อฟังบิดามารดา ผู้ปกครอง และครูอาจารย์
5. เด็กพึงมีกิริยาวาจาสุภาพต่อคนทั่วไป และเคารพนับถือผู้ใหญ่
6. เด็กพึงมีความกตัญญูกตเวทิต์
7. เด็กพึงมีความมานะอดทนขยันหมั่นเพียรและตั้งใจศึกษาหาความรู้

¹ ชัยนาค นาคบุปผา, จิตวิทยาวัยรุ่นกับการศึกษา (เชียงใหม่ : คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2515), หน้า 263.

8. เด็กพึงรู้จักประหยัดและเก็บออมทรัพย์
9. เด็กพึงมีความซื่อสัตย์สุจริต กุลาพูด กล่าทำในสิ่งที่ควร มีน้ำใจเป็นนักกีฬา
10. เด็กพึงทำตนให้เป็นประโยชน์แกผู้อื่น และรู้จักรักษาสาธารณสมบัติของชนชาติ¹

สรุเทศ วันทยา กล่าวว่เด็กไทยควรมีลักษณะ 3 ประการ คือ

1. ทงใจเรียน เพียรศึกษา หาความรู้
2. รักระเบียบ วินัย ใจอดทน ฝึกฝนมารยาท
3. ขวยสวนรวม รวมน้ำใจ พัฒนาสาธารณณะ²

สมน อมรวิวัฒน์ เห็นว่เขววชนควร "ขยันหมั่นเพียรอยุ่เสมอ สามีคคีและสุจริตใจ ขำรงรักษาเอกลัษณะของชาติ เสียสละเพื่อสวนรวม ศรัทธาและจงรักภักคีมีระเบียบวินัยในตนเองและต่อหมูคณะ³

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติระยะที่สี่ (2520-2524) ไครระบุไว้ว่การพัฒนาเด็กและเขววชนเป็นเรื่งจำเป็นและเร่งควน การพัฒนาในด้านบุคคลิกภาพและความประพฤติของเขววชนมุ่งให้เขววชนมีความสามัคคีในหมูคณะ รู้จักใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ สามารถปรับตัวเข้ากับผู้อื่น รู้จักบำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์แกสังคมและประเทศชาติ รักราระเบียบประเพณีของไทย มีศีลธรรมอันดีงาม เคารพกฎหมาย ยึดมั่นในสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และการปกครองในระบอบประชาธิปไตย โดยมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข สวนการพัฒนาในด้านความรู้ เน้นการฝึกอาชีพโดยเฉพาะทาง

¹ คณะกรรมการจัดงานฉลองวันเด็กแห่งชาติปี พ.ศ. 2518, "หน้าที่ของเด็ก," มิตรครุ 17 (มกราคม 2518) : 4.

² สรุเทศ วันทยา, เด็ก เด็ก เด็ก (กรุงเทพมหานคร : สำนักหอสมุดกลางมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2522), หน้า 28.

³ สมน อมรวิวัฒน์, การสอนสังคมศึกษาในชั้นประถม, หน้า 56.

เกมทรงกลม¹

ในส่วนที่ชนะของผู้ปกครองคือคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของเยาวชนที่อยู่ในความปกครองดูแล ร.ศ. เห็นว่าคุณลักษณะสำคัญที่ผู้ปกครองควรปลูกฝังแก่บุตรมี 6 ประการ คือ

1. ความเชื่อมั่นในตนเอง เพื่อให้สามารถเผชิญกับอนาคต
2. ความกระตือรือร้น เพื่อเป็นแรงเสริมในการก้าวไปสู่ความสำเร็จในการกระทำสิ่งต่าง ๆ
3. ความสมเพชทั้งต่อมนุษย์และสัตว์ รู้จักเห็นอกเห็นใจ กังวลห่วงใยในความเป็นอยู่ของผู้อื่น ยอมเสียสละเพื่อผู้ตกทุกข์ได้ยาก
4. ความเคารพ ในที่นี้หมายถึงความนิยมศรัทธาในสิ่งหนึ่ง ๆ อันเป็นสิ่งมีคุณค่า ควรยกย่องและควรพิทักษ์รักษาไว้ เช่น เคารพต่อกฎหมาย เคารพต่อคุณภาพของงาน ดังนั้น จึงควรฝึกให้เด็กรักความเป็นธรรม เคารพในคุณธรรม เลื้อเพื่อแต่แก่กล้าหาญ ซื่อสัตย์
5. การรู้จักปรับตัว คือ ฝึกให้รู้จักพัฒนาตนเอง แก้ไขความประพฤติที่ไม่ถูกต้อง ให้เป็นคนอยากรู้อยากเห็น มีอารมณ์ขัน สามารถปรับตัวให้เข้ากับคนอื่นได้
6. ความหวัง ใฝ่มองทุกสิ่งในแง่ดี ไม่ท้อแท้ต่อชีวิต มีความคิดว่าทุกปัญหา ย่อมมีทางแก้ไขถ้ามีความพยายาม กระตือรือร้นต่อชีวิตเสมอ²

คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียน พนัส หันนาคินทร์ เห็นว่าคุณลักษณะ ที่น่าจะไปปลูกฝังให้แก่นักเรียน คือ

¹กระทรวงศึกษาธิการ, กอง แผนงาน สำนักงานปลัดกระทรวง, แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ระยะที่สี่ (2520-2524) (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, 2519), หน้า 57-58.

²ร.ศ., "อบรมเด็กให้กลายเป็นผู้ใหญ่ที่ประสบความสำเร็จในชีวิต," แม่และเด็ก 27 (สิงหาคม 2519) 14-17, 31.

1. ความยึดมั่นในวัฒนธรรมและค่านิยมอันดีงามของไทย, เป็นผู้มีระเบียบวินัย, รู้จักสิทธิและหน้าที่ของประชาชนตามระบอบประชาธิปไตย, มีความสามัคคี, มีความกตัญญูทุกเวทีต่อผู้ที่มีพระคุณ, ฉลาด รู้จักคิดอย่างรอบคอบและถูกต้องตามทำนองคลองธรรม, รู้จักแก้ปัญหา, รู้จักปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมและผู้อื่น, รู้จักสร้างมนุษยสัมพันธ์

2. การพัฒนาสมรรถภาพส่วนบุคคล คือ มีร่างกายแข็งแรงสมบูรณ์, มีความคิดสร้างสรรค์, รู้จักใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์, มีความซื่อสัตย์สุจริต, รู้จักฟังตนเอง ขยันขันแข็ง ไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค, มีความสามารถในการฟัง พูด คิด เขียน อ่าน

3. ความสามารถในการเชิงเศรษฐกิจ คือ เป็นผู้บริโภคที่ดี, รู้จักประหยัดและออมทรัพย์, รู้จักสงวนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, ไม่รังเกียจการทำงานที่สุจริต, รู้จักหลักการและวิธีการของสหกรณ์, รู้จักการประสานประโยชน์ของบุคคลหรือกลุ่มบุคคล

4. ความเป็นผู้ตั้งมั่นอยู่ในจริยธรรม คือ ความเป็นน้ำใจนักกีฬา, เสียสละเพื่อส่วนรวมและความอยู่รอดของประเทศชาติ รักษาเกียรติภูมิของชาติ, รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น, สามารถทำงานร่วมกับคนอื่นอย่างมีประสิทธิภาพ, รู้สึกละอายใจต่อการหลีกเลียงหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย, มีวิริโอศัพปะ

5. ความรู้ลึกในเรื่องชาตินิยม คือ มีความรักชาติ, ยึดมั่นในอุดมการณ์แห่งชาติ, จงรักภักดีต่อองค์พระมหากษัตริย์¹

ศรัณย์ คำวิสุข มีความเห็นที่คล้ายคลึงกันว่าทัศนคติที่ควรจะต้องฝังแก่นักเรียน นักศึกษา ได้แก่

1. ความเชื่อในกฎแห่งกรรมที่ว่า "ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว"

2. ความมีสัมมาคารวะ คือ มีกิริยาวาจาเรียบร้อย อ่อนน้อม อ่อนโยน รู้จัก

ที่สูงที่ต่ำ

¹พนัส หันนาคินทร์, วิธีสอนค่านิยม, หน้า 106-113.

3. การประหยัค ทั้งในด้านการใช้จ่ายส่วนตัวและการใช้ทรัพยากรของชาติ
 4. การเป็นผู้มีใจกว้างและมีวิจารณญาณ คือ รู้จักพิจารณาและยอมรับพฤติกรรมของคนอื่น ให้ความเป็นธรรมแก่คนอื่น รู้จักเห็นอกเห็นใจผู้อื่น
 5. การตระหนักในคุณค่าของเวลา ตรงต่อเวลา ทำงานแข่งกับเวลา ทำงานอย่างมีแผนและมีขั้นตอน
 6. การสำนึกในความเป็นคนไทย คือ ให้เกิดความภาคภูมิใจในฐานะที่เป็นคนไทย ให้เทิดทูนเอกอัครราชทูตไทย 4 ประการ ได้แก่ ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และขนบธรรมเนียมประเพณีศิลปวัฒนธรรมของชาติ ชำรงสิ่งเหล่านี้ไว้เป็นมรดกสืบต่อไป
- คานการศึกษาเล่าเรียน ลาร์รี่ จอห์นสัน (Larry Johnson) ระบุว่าพ่อแม่ต้องการให้บุตรของตนมีคุณลักษณะ ดังนี้
1. รู้จักรับผิดชอบและตัดสินใจเกี่ยวกับการเล่าเรียนด้วยตนเองบ้าง
 2. กระตือรือร้นในการเรียนรู้ สนใจและเข้าร่วมกิจกรรมสม่ำเสมอ
 3. พอใจที่จะเรียนและเล่นกับเด็กอื่นทั้งที่มีระดับอายุและระดับชั้นเรียนสูงกว่าและต่ำกว่า²

¹ศรีชัย คำวิสุทธิ "ครูแนะแนวการแก้ไขและปลุกฝังทัศนคติบางประการของนักเรียนและนักศึกษา," วารสารแนะแนว 11 (ธันวาคม 2519 - มกราคม 2520) : 50 - 55.

²Larry Johnson, "Parents, Preferences for Educational Alternative," The Elementary School Journal 76 (December 1975). pp. 161-169.

งานวิจัยที่เกี่ยวกับคุณลักษณะของเยาวชนและนักเรียน

รัชนี สุริยา ไคสำรวจทัศนคติของผู้ปกครองเกี่ยวกับเด็กไทยในอุดมคติในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา เพื่อศึกษาข้อคิดเห็นเกี่ยวกับความต้องการของกลุ่มผู้ปกครองที่มีระดับ เศรษฐกิจต่างกันในเรื่องคุณลักษณะของเด็กไทย ผลการวิจัยปรากฏว่าผู้ปกครองที่มีระดับ เศรษฐกิจต่างกันมีความคิดเห็นไม่แตกต่างกันในเรื่องคุณลักษณะที่ต้องการให้มีมากที่สุดใน เด็กหญิงและเด็กชาย คุณลักษณะสำคัญที่สุดที่ผู้ปกครองต้องการให้เด็กหญิงและเด็กชายมีใน ด้านต่าง ๆ มีดังนี้ ด้านคุณลักษณะทาง ผู้ปกครองต้องการให้เด็กหญิงและเด็กชาย แต่ง กาย สะอาด เหมาะสมกับวัยและโอกาส ด้าน ความสามารถ ผู้ปกครองต้องการให้เด็กหญิงและเด็กชาย รู้จัก แก้ปัญหา รู้จัก เอา ตัว รอด ด้าน การ ควบคุม อารมณ์ ผู้ปกครองต้องการให้เด็กหญิงและเด็กชาย รู้จัก ควบคุม อารมณ์ ด้าน ความ สนใจ ผู้ปกครองต้องการให้เด็กหญิงและเด็กชาย มีความ มั่นใจ ใน การ เรียน ด้าน ความ สัมฤทธิ์ ผล ใน ด้าน การ เรียน และ การ งาน ผู้ปกครองต้องการให้เด็กหญิงและเด็กชาย ตั้งใจ เรียน และ ตั้งใจ ทำงาน ส่วน ด้าน การ ปรับตัว ทาง สังคม ผู้ปกครองต้องการให้เด็กหญิงและเด็กชาย เป็น มิตร กับ บุคคล ทั่วไป เขา สังคม ได้

สำหรับการเปรียบเทียบการจัด ลำดับ ความ สำคัญ ของ คุณลักษณะ ของ เด็กไทย ใน อุดมคติ ปรากฏ ว่า ผู้ปกครองที่มีระดับ เศรษฐกิจต่างกันให้ความสำคัญ ของ คุณลักษณะ ที่ ต้องการ รอง ลงมา แตกต่างกัน¹

มีลลิตา จุลละ เกศ ไค สำรวจ ความ คิด เห็น ของ ครู นิสิต นัก ศึกษา เกี่ยวกับ เด็ก ไทย ใน อุดมคติ เพื่อ สำรวจ ความ คิด เห็น ของ ครู ใน ระดับ ต่าง ๆ และ นิสิต นัก ศึกษา ที่ สุดท้าย ว่า มีความ ต้องการ ให้ เด็กไทย มี คุณลักษณะ อย่างไร และ เพื่อ เปรียบเทียบ ความ คล้ายคลึง

¹รัชนี สุริยา, "การสำรวจทัศนคติของผู้ปกครองเกี่ยวกับเด็กไทยในอุดมคติในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา" (วิทยานิพนธ์ปริญญาบัณฑิต คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2508), หนามพื้ดขอ.

และความแตกต่างระหว่างเด็กชายไทยและเด็กหญิงไทยในอุดมคติ รวมทั้งเพื่อเป็นแนวทางให้เด็กไทยประพฤติกรรมใญ่ถูกคองยิ่งขึ้น ประชากรที่เป็นครู ใ้ครูจากสถาบันการศึกษาในระดับต่าง ๆ กัน คือ จากโรงเรียนนายเรือ โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย โรงเรียนสวนสุนันทาวิทยาลัย โรงเรียนโชติเวช โรงเรียนเพาะช่าง โรงเรียนวีรานุวัตร รวมจำนวนทั้งสิ้น 200 คน สำหรับนิสิตนักศึกษา ใ้ นิสิตนักศึกษาปีสุดท้ายในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ โดยสุ่มเลือกเป็นบางคณะรวมจำนวนทั้งสิ้น 100 คน แบบสอบถามที่ใ้ เป็นแบบปลายเปิด ผลการวิจัยปรากฏว่าความคิดเห็นของประชากรทั้ง 2 กลุ่ม คล้ายคลึงกัน คือ ในค่านลักษณะท่าทางภายนอกโดยทั่วไปเห็นว่า เด็กชายควรมีกิริยาเรียบร้อยสมเป็นสุภาพบุรุษ เด็กหญิงควรมีกิริยาเรียบร้อยเป็นกุลสตรี ในค่านความสามารถโดยทั่วไป เห็นว่า เด็กชายควรมีความสามารถในค่านแก้ปัญหาเฉพาะหน้าได้ดี และอย่างมีเหตุผล เด็กหญิงควรมีไหวพริบดี ฉลาดทันคนและรู้จักใ้ เหตุผล ในค่านการแสดงออกทางอารมณ์ เด็กชายควรมีความมั่นคงทางอารมณ์ รู้จักควบคุมอารมณ์ เด็กหญิงก็เช่นเดียวกัน ในค่านการปรับตัวในสังคม เด็กชายควรเข้ากับเพื่อน ๆ ทั้งเพศเดียวกันและต่างเพศได้ เป็นที่นิยมรักใ้ ครของเพื่อน เด็กหญิงควรรู้จักแสดงกิริยา วาจา ตลอดจนจนวนางตนใ้ เหมาะสมกับกาลเทศะ¹

อีเวลิน พี อีวานส์ (Evelyn P. Evans) ได้ศึกษาความคาดหวังของผู้ปกครองต่อเด็กในระดับประถมศึกษาในค่านเศรษฐกิจ บุคลิกภาพมนุษยสัมพันธ์ และวิชาการ พบว่ามีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญระหว่างความคาดหวังของผู้ปกครองผิวดำกับผู้ปกครองผิวขาว คือ ผู้ปกครองผิวดำต้องการใ้ เด็กรู้จักใ้ ใจอย่างฉลาด รู้จักใ้ เวลาว่างใ้ เป็นประโยชน์ พยายามสู้ขันธ์ รู้จักเล่นอย่างยุติธรรม และรู้จักกำหนดเวลาของตน ส่วนผู้ปกครองผิวขาวเน้นในค่านความต้องการใ้ เด็กรู้จักใ้ ใจความรู้ใ้ เป็นประโยชน์ นอก

¹มัลลิกา จุลละเกศ, "การสำรวจความคิดเห็นของครู นิสิต นักศึกษา เกี่ยวกับเด็กไทยในอุดมคติ" (วิทยานิพนธ์ปริญญาบัณฑิต คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2508), หนาบทคัดย่อ.

จากนี้ผู้ปกครองที่มีสถานภาพต่างกันมีความคาดหวังเกี่ยวกับคุณลักษณะของเด็กแตกต่างกัน
ดังนี้

ในค่านพื้นฐานการศึกษาของผู้ปกครอง ผู้ปกครองที่มีระดับการศึกษาต่ำ ต้องการให้เด็กรู้จักใช้จ่ายอย่างฉลาด รู้จักใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ และรู้จักฝึกปฏิบัติ
สุขนิสัย ส่วนผู้ปกครองที่ใ้รับการศึกษาระดับสูงต้องการให้เด็กรู้จักประหยัดค่าใช้จ่ายที่
เรียนมา และมีความสามารถในการอ่าน

ในค่านขนาดของครอบครัว ผู้ปกครองในครอบครัวขนาดใหญ่ต้องการให้เด็ก
รู้จักใช้จ่ายอย่างประหยัด รู้จักสร้างตัว รู้จักใช้สิทธิ พัฒนาความรับผิดชอบ ปรับปรุงสังคม
และรู้จักแบ่งเวลา ส่วนผู้ปกครองในครอบครัวขนาดเล็กเน้นให้เด็กมีความสามารถในการ
อ่าน

ในค่านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของเด็ก ผู้ปกครองของเด็กที่มีผลสัมฤทธิ์ของ
การเรียนต่ำต้องการให้เด็กรู้จักใช้จ่ายอย่างประหยัด และรู้จักสร้างตัวมากกว่าผู้ปกครอง
ของเด็กที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง

ในค่านเพศ ผู้ปกครองที่เป็นชายเน้นในเรื่องต้องการให้เด็กประหยัดในการ
ใช้จ่ายมากกว่าผู้ปกครองที่เป็นหญิง¹

คุณลักษณะที่พึงประสงค์จากปรัชญาการศึกษาและความมุ่งหมายของหลักสูตร

อนึ่ง สิ่งสำคัญซึ่งชี้ให้เห็นคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนโดยเด่นชัดอีก
ประการหนึ่ง นอกเหนือจากการพิจารณาความคาดหวังของบุคคลฝ่ายต่าง ๆ ดังกล่าวมา
แล้ว ก็คือบรรดาปรัชญาการศึกษาตลอดไปจนถึงความมุ่งหมายในการจัดการศึกษาในความ

¹Evelyn P. Evans, "The Effect of School Desegregation on
the Educational Expectations Held by Parents," Disertation
Abstracts International 35 (January 1975) : p. 4147 A

คิดของนักการศึกษาซึ่งนำไปสู่การวางปรัชญาการศึกษา และกำหนดความมุ่งหมายของการศึกษา ในหลักสูตรที่ใช้จัดการศึกษาให้แก่นักเรียน

เบนจามิน แฟรงคลิน (Benjamin Franklin) กล่าวว่าความมุ่งหมายที่สำคัญในการจัดการศึกษา คือ ให้นักเรียนมีสุขภาพดี มีร่างกายแข็งแรงกระฉับกระเฉง มีลักษณะนิสัยเฉพาะตัวที่ทำให้เขาแตกต่างจากคนอื่น สำหรับด้านวิชาการนักเรียนควรได้รับสิ่งที่เป็นประโยชน์ที่สุดในแนวทางการดำเนินชีวิตตามสาขาอาชีพต่าง ๆ

วิลเลียม ซี นัตติง (William C. Nutting) กล่าวถึงเป้าหมายในการจัดการศึกษาให้แก่เด็กว่า เนื่องจากการศึกษาเป็นรูปที่แท้จริงของความเจริญงอกงามและพัฒนาการ เพราะฉะนั้นจึงเป็นกระบวนการของเอกัตภาพ เป้าหมายเช่นนี้ควรกำหนดขึ้นในแนวที่นักเรียนแต่ละคนสามารถบรรลุได้ เป้าหมายที่พึงปรารถนา 5 ประการต่อไปนี้ เป็นแนวการศึกษาที่สำคัญและเหมาะสมกับเด็กทุกคน โดยเฉพาะระดับประถมศึกษา

1. การตระหนักในคุณค่าของตนและคุณลักษณะเฉพาะของตน
2. ความต้องการและความสามารถที่จะทำงานร่วมกับผู้อื่นอย่างมีประสิทธิภาพ
3. ความเข้าใจและความซาบซึ้งในคุณค่าทางวัฒนธรรม
4. ความรู้พื้นฐานเพื่อการพัฒนาสติปัญญาความคิด
5. ทักษะพื้นฐานต่อการแสวงหาความรู้และความเป็นปราชญ์²

โนแลน ซี เคียนีย์ (Nolan C. Kearney) ได้แสดงจุดมุ่งหมายของการศึกษาระดับประถมศึกษาว่าการศึกษาเป็นไปเพื่อก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงทางพฤติกรรมที่ต้อง

¹Benjamin Franklin, "Proposals Relating to the Educational of Youth," The Journal of General Education 28 (Fall 1976) : 157-158.

²William C. Nutting, Designing Classroom Spontaneity (New Jersey : Prentice-Hall Inc., 1975), p. 24.

การอย่างค่อนหนึ่ง การเปลี่ยนแปลงนี้มี 4 ด้าน คือ ด้านความรู้ ความเข้าใจ ด้านทักษะ และความสามารถ ด้านทัศนคติและด้านการปฏิบัติ ประกอบไปด้วยเนื้อหา 9 ประการ คือ

1. พัฒนาการทางกาย และการระวังรักษาสุขภาพ
2. สังคมส่วนตัวและพัฒนากันอารมณ์ (เข้าใจตนเอง ประเมินตนเอง ได้)
3. พฤติกรรมด้านจริยธรรม มาตรฐานและค่านิยม (ประเพณี วัฒนธรรม กฎหมาย)
4. ความสัมพันธ์ในสังคม (เน้นการติดต่อสัมพันธ์กับสังคมนอกบ้าน)
5. หน้าที่ต่อสังคม (ความตระหนักถึงประเทศชาติ ระบบเศรษฐกิจ การเมือง)
6. สภาพแวดล้อมทางวัตถุ (สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ วิทยาศาสตร์ ทรัพยากร)
7. พัฒนาการด้านสุนทรีย์ (ความซาบซึ้งและการแสดงออกต่อศิลปะ คนตรี วรรณคดี)
8. การสื่อสาร (เครื่องมือสื่อสารระหว่างคนถึงคน คือ การอ่าน เขียน ฟัง พูด และใช้แหล่งความรู้เป็น)
9. ปริมาณสัมพันธ์ (ด้านการจัด คำนวณ ที่ความหมายเชิงปริมาณได้)¹

คณะกรรมการนโยบายการศึกษาของสมาคมการศึกษาแห่งชาติของสหรัฐอเมริกา (National Education Association of U.S.A.) ได้กำหนดจุดมุ่งหมายทางการศึกษาที่เหมาะสมสำหรับสังคมประชาธิปไตย ซึ่งได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวาง และนำสังเกตว่าแม้แต่นักศึกษาระดับมัธยมศึกษาปี พ.ศ. 2503 ของไทยก็ได้นำหลักการเหล่านั้นมาใช้เป็นอันมาก จุดมุ่งหมายการศึกษานี้แบ่งเป็นคุณลักษณะ 4 กลุ่มใหญ่ ดังนี้

¹Nolan C. Kearney, Elementary School Objectives (New York : Russell Sage Foundation, 1953), pp. 35-40.

1. ความมุ่งหมายค่านคุณสมบัตินั้น ประกอบด้วย
 - ความเป็นผู้รักรู้ แสวงหาความรู้
 - ความสามารถพูดภาษาของตนได้ถูกต้องชัดเจน
 - ความสามารถอ่านภาษาของตนอย่างมีประสิทธิภาพ
 - ความสามารถเขียนภาษาของตนอย่างมีประสิทธิภาพ
 - ความสามารถแก้ปัญหาเชิงการคิดคำนวณได้
 - มีทักษะในการดูและฟัง
 - ความเข้าใจความจริงเบื้องต้นเกี่ยวกับสุขภาพและโรคต่าง ๆ
 - สามารถป้องกันรักษาสุขภาพของตนในส่วนที่ตนพึงทำได้
 - รู้จักปฏิบัติเพื่อสุขภาพของชุมชน
 - ความสามารถเล่น หรือรวมคูกีฬาและการสันทนาการต่าง ๆ
 - ความซาบซึ้งในความงาม ดี ไพเราะ ฯลฯ
 - รู้จักใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์อย่างผู้มีปัญญา
 - ดำเนินวิถีชีวิตของตนด้วยความรับผิดชอบ
2. ความมุ่งหมายค่านมนุษยสัมพันธ์ ประกอบด้วย
 - ความสำนึกว่ามนุษยสัมพันธ์ต้องมากอนอะไรทั้งหมด
 - ชื่นชมกับการสมาคมด้วยความจริงใจ
 - สามารถเล่นและร่วมงานกับผู้อื่นได้
 - รู้จักสังเกตความดีงามของพฤติกรรมสังคม
 - ซาบซึ้งกับชีวิตครอบครัวในฐานะสถาบันหนึ่งของสังคม
 - อนุรักษ์แบบแผนอุดมคติแห่งครอบครัว
 - มีทักษะในการสร้างครอบครัวที่อบอุ่น
 - มีการปฏิบัติตามค่านิยมประชาธิปไตยในครอบครัว

3. ความมุ่งหมายด้านความสามารถในทางเศรษฐกิจ ประกอบด้วย
ในฐานะผู้ผลิต

ความพอใจในการทำงานของตนในฐานะผู้ผลิตที่ดี

เลือกอาชีพของตนได้ตรงกับความสามารถ

ประสบความสำเร็จในการทำงาน

สามารถดำรงและพัฒนาประสิทธิภาพของการทำงาน

เข้าใจคุณลักษณะเฉพาะของงานแต่ละตำแหน่ง และโอกาสต่าง ๆ

สำหรับการทำงาานั้น ๆ

ความชื่นชมต่ออาชีพของตน

ในฐานะผู้บริโภค

สามารถวางแผนการใช้จ่ายที่เหมาะสม

สามารถกำหนดมาตรฐานค่าใช้จ่ายของตน

เป็นผู้ซื้อที่ชาญฉลาด

สามารถพิทักษ์ผลประโยชน์ของตนในฐานะผู้บริโภค

4. ความมุ่งหมายด้านความรับผิดชอบในฐานะพลเมืองดี ประกอบด้วย

ความรู้สึกรู้สึกไวต่อความแตกต่างของขบวนการพฤติกรรม รู้จักมองและ

วิเคราะห์สังคม

รู้จักดำเนินการที่เป็นไปเพื่อความวิวัฒน์ของสังคม

เสาะแสวงที่จะเข้าใจโครงสร้างและขบวนการสังคม

ไม่หลงเชื่อคำโฆษณาชวนเชื่อ

อดทนและรับฟังความคิดเห็นที่แตกต่างกับตนอย่างมีเหตุผล

ตระหนักในคุณค่าและรู้จักอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ

ชื่นชมความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์ โดยตระหนักจากประโยชน์ที่สังคม

ได้รับ

เป็นสมาชิกที่มีความร่วมมืออันดีต่อโลกในฐานะมนุษยชาติผู้หนึ่ง

รูและเคารพกฎหมาย

สามารถสื่อสารเข้าใจกับสังคมอย่างได้ประโยชน์ในเชิงเศรษฐกิจ

ความสำคัญทางการเมือง

การกระทำที่สอดคล้องกับอุดมการณ์ประชาธิปไตย¹

ในปี พ.ศ. 2518 คณะกรรมการวางพื้นฐานเพื่อการปฏิรูปการศึกษาอันเป็นต้นกำเนิดของหลักสูตรประถมศึกษา พ.ศ. 2521 ได้ให้ความคิดเห็นในการวางแนวทางการจัดการศึกษา ดังนี้

แนวทางการจัดการศึกษาให้บรรลุผลดีขึ้น ควรจะประกอบไปด้วยส่วนสำคัญ 5 ประการ คือ

- ก. ส่วนที่ก่อให้เกิดความรู้และสติปัญญา
- ข. ส่วนที่ฝึกฝนเรื่องเกี่ยวกับการอยู่ร่วมกันในสังคม
- ค. ส่วนที่เกี่ยวกับการสร้างกิจนิสัยที่ดีในการอาชีพและทางเศรษฐกิจ
- ง. ส่วนที่เกี่ยวกับการพัฒนาร่างกายและจิตใจใหม่ในคองแข็งแรง
- จ. ส่วนที่เกี่ยวกับความพึงพอใจในความดีความงามต่าง ๆ¹

นอกจากนี้ คณะกรรมการชุดนี้ยังได้สรุปแนวทางปฏิรูปการศึกษาต่อรัฐบาลว่าในการจัดการศึกษาของไทยในอนาคต รัฐพึงกำหนดความมุ่งหมายโดยชัดเจน ดังนี้

1. การศึกษาจะต้องสร้างควมสำนึกในความเป็นคนไทยร่วมกัน และการเป็นส่วนหนึ่งของมนุษยชาติ
2. การศึกษาต้องปลูกฝังให้บุคคลมีคัมน์ในความสุจริต ความยุติธรรม รักอิสรภาพ รักการแสวงหาความจริง เคารพกฎหมาย และ เคารพความเสมอภาคในสังคม

¹ Henry J. Otto, Hazel Floyd and Margaret Rouse, Principle of Elementary Education (New York : Rinehart & Company, Inc., 1955), pp. 103-105.

² คณะกรรมการปฏิรูปการศึกษา, "แผนการศึกษาแห่งชาติ." วารสารสภาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับพิเศษ (2518) : 16-17.

3. การศึกษาจะต้องช่วยให้บุคคลเข้าใจและกระตือรือร้นที่จะมีส่วนร่วมในการปกครองประเทศตามวิถีทางประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข ทั้งจะต้องเสริมสร้างใหม่บุคคลผู้จักสิทธิและหน้าที่ของตน และมีความรับผิดชอบตอสังคม ครอบครัว และตนเอง
4. การศึกษาจะต้องเสริมสร้างความรู้ ความสามารถแก่บุคคลที่อยู่รวมในสังคมเดียวกัน ให้สื่อสารเข้าใจกันได้ ทั้งโดยการพูด การเขียน และการแสดงออกอื่น ๆ รวมทั้งให้สามารถแก้ไขข้อขัดแย้ง และปัญหาต่าง ๆ กันได้โดยสันติวิธี
5. การศึกษาจะต้องเสริมสร้างให้บุคคลมีสภาพดีทั้งทางร่างกายและจิตใจ ให้มีศีลธรรม มีความเชื่อมั่นในตนเอง มีความคิดริเริ่ม และรู้จักใช้ความสามารถของตนให้บังเกิดผลดีต่อสังคมในสวนรวม
6. การศึกษาจะต้องเสริมสร้างความรู้ ความชำนาญและความนิยมนับถือในงานอาชีพต่าง ๆ ในสังคมไทย ให้บุคคลสามารถประกอบกิจการงานใดด้วยความรอบรู้ เทพาคัน และแก้ปัญหาได้
7. การศึกษาจะต้องเสริมสร้างให้บุคคลมีความรู้ ความซาบซึ้งในคุณค่าของวัฒนธรรมชาติ ศิลป วัฒนธรรม และวิทยาการต่าง ๆ และสามารถนำความรู้ความเข้าใจนั้นมาใช้ให้เกิดประโยชน์ในทางสร้างสรรค์¹

ในการประชุมเพื่อพิจารณากำหนดความมุ่งหมายของแผนการศึกษาแห่งชาติฉบับที่ 5 (พ.ศ. 2519 - 2524) กุศล ๗ สงขลา ได้ขอคิดเกี่ยวกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้ได้รับการศึกษาว่าพึงประกอบไปด้วยคุณลักษณะต่อไปนี้

1. เป็นคนแนจจริง ด้วยการมีอุดมคติที่แน่วแน่มีความคิดเห็นเป็นของตนเอง อันเป็นผลของการศึกษาอย่างลึกซึ้งในเรื่องความเป็นมนุษย์ และความเข้าใจผูกพันอย่างลึกซึ้งต่อสังคม ต่อวัฒนธรรม และต่อประเทศชาติของตน คนแนจจริง คือ คนมีอุดมคติ
2. เป็นคนเก่งจริง คือ เป็นคนมีความรู้ความสามารถ มีทักษะเป็นเยี่ยมในวิชาการและวิชาชีพของตน
3. เป็นคนเอาจริง ด้วยการเป็นคนกล้าหาญ เค็ดเคียว กล้าได้กล้าเสีย อุทิศตน มีความมานะพยายามต่อสู้ไม่ยอมแพ้ง่าย ๆ

¹ คณะกรรมการปฏิรูปการศึกษา, "แนวทางปฏิรูปการศึกษาสำหรับประชาชนและรัฐบาลในอนาคต," จุลสารกองการประณศึกษา (มีนาคม 2518) : 22.

4. เป็นคนจริง รู้จักการถ่อมตนเห็นแก่ตนบ้างที่มีรูปร่างหน้าตาจะด้อยลงกิน และมีความสามารถถึงเขาอัจฉริยะของศาสนามาเป็นรากฐานหรือใช้เป็นองค์ประกอบอันสำคัญในการจัดการศึกษา¹

ในส่วนความมุ่งหมายหรือวัตถุประสงค์ที่ปรากฏอยู่ในหลักสูตรการศึกษาโดยตรง

ประยูร ศรีประสาธน์ ได้วิเคราะห์และรวบรวมความมุ่งหมายของการจัดการศึกษาของประเทศต่าง ๆ ในเอเชีย คือ อินโดนีเซีย อิหร่าน เกาหลี สาธารณรัฐจีน ญี่ปุ่น อินโดนีเซีย มาเลเซีย ฟิลิปปินส์ และอัฟกานิสถาน และสรุปไว้ว่ามีลักษณะที่คล้ายคลึงกัน คือ

1. เพื่อพัฒนาร่างกายและทักษะ
2. เพื่อให้มีความรู้พื้นฐาน ทักษะ และทักษะในอันที่จะพัฒนาบุคลิกภาพ
3. เพื่อให้มีศีลธรรม จริยธรรม และคุณค่าทางจิตใจ
4. เพื่อให้มีความรู้ ทักษะ และทักษะทางด้านวิทยาศาสตร์
5. เพื่อการเป็นพลเมืองดี
6. เพื่อให้มีความสามารถในการประกอบอาชีพ
7. เพื่อให้มีความเป็นตัวของตัวเอง²

อนึ่ง ประยูร ศรีประสาธน์ ให้ข้อเสนอแนะสำหรับการกำหนดความมุ่งหมายของการศึกษาของประเทศไทยว่า ควรศึกษาให้ทราบลักษณะประจำชาติที่พึงปรารถนาของคนไทย รวมทั้งปัญหาและความต้องการของประเทศ เพื่อใช้สิ่งเหล่านี้เป็นพื้นฐานในการกำหนดความมุ่งหมายของการศึกษา³

¹ กุศล ณ สงขลา, "ความมุ่งหมายของแผนการศึกษาแห่งชาติ," วารสารสภาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับพิเศษ (2518) : 102-103.

² ประยูร ศรีประสาธน์, "ความมุ่งหมายของการจัดการศึกษาของประเทศต่าง ๆ ในเอเชีย," วารสารสภาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับพิเศษ (2518) : 236 - 245.

³ ประยูร ศรีประสาธน์ "แผนการศึกษาแห่งชาติ อดีต ปัจจุบัน," วารสารสภาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับพิเศษ (2518) : 197 - 198.

หลักสูตรประถมศึกษา พ.ศ. 2503 ซึ่งยังใช้เป็นหลักสูตรจัดการศึกษา ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในช่วงเวลาของการทำการวิจัยนี้ ได้แบ่งความมุ่งหมายออกเป็น 4 หมวดคือ

เกี่ยวกับความเจริญแห่งตน

1. ให้รักการศึกษาเล่าเรียน มีนิสัยชอบค้นคว้าหาความรู้อยู่เป็นนิจ
2. ให้สามารถใช้ภาษาไทยได้คิดทั้งฟัง พูด อ่าน และเขียน
3. ให้มีความรู้ทางคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์ สามารถใช้ความรู้นี้ให้เป็นประโยชน์แก่วิถีประจำวันได้
4. มีทักษะในการฟัง การสังเกต รู้จักใช้ดุลยพินิจเกี่ยวกับการงานโดยทั่วไป
5. มีนิสัยในทางริเริ่มและสร้างสรรค์
6. ให้มีความรู้เบื้องต้น อันจำเป็นเกี่ยวกับสุขภาพและโรคภัยไข้เจ็บ ให้รักษาสุขภาพของตนจนเป็นนิสัย และให้มีส่วนช่วยส่งเสริมการสาธารณสุขของชุมชน
7. ให้สามารถช่วยตนเอง มีความรับผิดชอบต่อนุทาภิบาล และกล้าในทางที่ถูก
8. ให้รู้จักดูแลและนียมการเส่นกีฬา และการเล่นพื้นเมือง
9. ให้รู้จักใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์แกร่างกายและจิตใจ
10. ให้รู้จักคุณค่าและความงอกงามของศิลปะ
11. ให้มีความนับถือศาสนา และมีศีลธรรมประจำใจ รู้จักรักษาเกียรติ และคุณค่ามิตีของตน
12. ให้เข้าใจในคุณค่าและรู้จักรักษาวินัย
13. ให้ความเมตตาแก่เพื่อนมนุษย์และสัตว์

เกี่ยวกับมนุษยสัมพันธ์

14. ให้ตระหนักในความสัมพันธ์ของมนุษยสัมพันธ์และรู้จักเคารพคนอื่น
15. ให้มีสัมมาคารวะและมารยาทอันดีงามตามประเพณีนิยม
16. ให้รู้จักเล่น ทำงาน และอยู่ร่วมกับผู้อื่นโดยยุติ และมีน้ำใจเป็นนักกีฬา
17. ให้รู้จักทำงานเป็นหมู่คณะ สามารถทำหน้าที่เป็นหัวหน้า หรือ ผู้ปฏิบัติงานร่วมกับหัวหน้าด้วยดี
18. ให้เห็นความสำคัญของบ้าน และรู้จักบำเพ็ญประโยชน์ต่อครอบครัว
19. ให้เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมยิ่งกว่าประโยชน์ส่วนตัว และรู้จักเสียสละเพื่อประโยชน์ส่วนรวม

เกี่ยวกับความสามารถในการครองชีพ

20. ให้มีความเคยชินและความขยันหมั่นเพียรในการใช้มือปฏิบัติงาน ทั้งนี้เพื่อเป็นรากฐานของการประกอบสัมมาอาชีพ
21. ให้มีความอดทนและเข้มแข็งในการปฏิบัติงาน

22. ให้นิยามและยกยของการประกอบอาชีพโดยสุจริต
23. ให้รู้จักเลือกซื้อและใช้สิ่งของที่จำเป็นให้เหมาะสม
24. ให้รู้จักประหยัดทรัพย์ ประหยัดเวลา และพลังงาน
25. ให้รู้จักช่วยส่งเสริมเศรษฐกิจของครอบครัว และชุมชนที่จะประกอบอาชีพ
26. ให้ส่งเสริมการค้าของคนไทย และให้รู้จักการผลิตและการใช้ของไทยเป็น
การช่วยเศรษฐกิจของชาติ

เกี่ยวกับความรับผิดชอบตามหน้าที่พลเมือง

27. ให้รู้จักใช้สิทธิและหน้าที่ของพลเมืองในระบบประชาธิปไตย
28. ให้ปฏิบัติตามระเบียบ กฎหมาย และวัฒนธรรมอันดี
29. ให้มีความเข้าใจ และเห็นอกเห็นใจ ไม่ดูถูกเหยียดหยามผู้อื่น
30. ให้รู้จักปฏิบัติตนในทางที่จะช่วยแก้ไขข้อบกพร่องของสังคม
31. ให้รู้จักรักษาความปลอดภัยของตัวเองและสังคม
32. ให้รู้จักรับฟังความคิดเห็นสุจริตใจของผู้อื่น
33. ให้มีความเข้าใจในผลงานของวิทยาศาสตร์ทั้งในค่านที่เป็นคุณและในด้านที่
อาจจะให้โทษแก่สังคม
34. ให้รู้จักรักษาสาธารณสมบัติและสิ่งสวยงามตามธรรมชาติ
35. ให้รู้จักใช้และสงวนทรัพยากรธรรมชาติ
36. ให้รู้จักถึงความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ และส่งเสริมความเข้าใจอันดีต่อกัน เพื่อ
สันติสุขของโลก¹

สำหรับหลักสูตรประถมศึกษา พ.ศ. 2521 อันเป็นหลักสูตรประถมศึกษาฉบับ
ล่าสุด มีพื้นฐานมาจากการกำหนดความมุ่งหมายของคณะกรรมการปฏิรูปการศึกษา ดังนี้

1. ให้เด็กมีความรู้ ทักษะพื้นฐาน คิดเลขเป็น อ่านออกเขียนได้
2. ให้เรียนรู้อาษาไทยได้ดี
3. ให้รู้จักนำวิทยาศาสตร์เบื้องต้น และเทคโนโลยีที่เหมาะสมมาใช้ในการดำรงชีวิต
4. ให้เข้าใจและรู้จักนำทรัพยากรธรรมชาติมาใช้ให้เกิดประโยชน์และประหยัด
5. ให้มีความรู้ในวิชาที่มีความสำคัญและสร้างความภาคภูมิใจในการประกอบอาชีพ
ต่อไป
6. ให้มีความรู้และทักษะพอที่จะดำรงชีวิตให้เหมาะสมกับท้องถิ่น

¹ กระทรวงศึกษาธิการ, หลักสูตรประถมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2503
(กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภา, 2517); หน้า 1-3.

7. ใ้ร้จ้ก้การอยู่ร่วมกันเพื่อสร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของชาติ ¹

จากความสืบเนื่องดังกล่าว กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดหลักสูตรประถมศึกษา พ.ศ. 2521 ซึ่งมีความมุ่งหมาย อันแสดงถึงคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนประถมศึกษา ตามหลักสูตรฉบับนี้ ดังต่อไปนี้

1. คุณสมบัติที่พึงต้องการ เน้น
 - 1.1 มีความเสียสละ เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม ไม่เห็นแก่ตัว
 - 1.2 มีวินัยในตนเอง มุ่งมั่นในการทำงานให้สำเร็จ
 - 1.3 ขยันหมั่นเพียร ซื่อสัตย์ ประหยัด และอดทน
 - 1.4 รู้จักคิด วิจาร์ณ และตัดสินใจอย่างมีเหตุผล
 - 1.5 มีขันติธรรมต่อคำวิจารณ์ และความแตกต่างระหว่างบุคคลหรือหมู่เหล่า
 - 1.6 มีน้ำใจเป็นนักกีฬา รู้จักยกย่องผู้อื่น
 - 1.7 รู้จักทำงานและอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ โดยรู้จักเป็นผู้ให้ ผู้รับ ผู้นำ ผู้ตามที่ดี
2. ความรู้และทักษะพื้นฐานในการดำรงชีวิต
 - 2.1 มีนิสัยเสียสละตนและส่วนรวมทั้งทางกายและจิตใจ
 - 2.2 รู้กฎหมายที่จำเป็นในชีวิตประจำวัน
 - 2.3 มีความรู้และทักษะในการหา การ ใช้ และออมทรัพย์
 - 2.4 เข้าใจความหมายของวิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยีที่มีต่อชีวิตประจำวัน
 - 2.5 มีความรู้และทักษะในการจัดการและทำงานรวมกลุ่มกันโดยถือหลักสหกรณ์
 - 2.6 มีความรู้และทักษะในการทำงาน ทั้งในฐานะผู้ผลิตและผู้บริโภค
 - 2.7 มีนิสัยและรู้จักวิธีการแสวงหาความรู้เพิ่มเติมอยู่เสมอ
 - 2.8 มีความรู้และทักษะทางภาษา และคณิตศาสตร์
 - 2.9 มีความรู้และทักษะในวิธีการทางวิทยาศาสตร์
 - 2.10 มีความสามารถในการยังชีพ ผสมกลมกลืนต่อสภาพและสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ
 - 2.11 รู้จักชื่นชมและแสดงออกทางศิลปะ
3. ชีวิตที่สงบสุข
 - 3.1 รู้จักปรับตัวให้เหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงของสังคม สิ่งแวดล้อมและวิทยาการใหม่ ๆ

- 3.2 เข้าใจและศรัทธาในศาสนาที่ตนนับถือ และนำหลักธรรมมาใช้ในชีวิตประจำวัน
- 3.3 รู้จักใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์และมีประสิทธิภาพ
- 3.4 มีอิสระในความคิด และพร้อมที่จะยอมรับความคิดของผู้อื่นอย่างมีเหตุผล
- 3.5 รู้จักแก้ ปัญหาโดยสันติวิธี
4. สมาชิกที่ดีของชุมชนของชาติ
 - 4.1 เชื่อมมั่นในระบอบประชาธิปไตยที่มีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข
 - 4.2 รู้คุณค่า ชื่นชม และรักษาศิลปวัฒนธรรมของชาติ
 - 4.3 สำนึกในสิทธิและหน้าที่ของตน
 - 4.4 รู้ความสำคัญของครอบครัว สังคม และท้องถิ่นของตน
 - 4.5 รู้ถึงความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในภูมิภาคและโลก และมีความเข้าใจอันดีต่อกัน
 - 4.6 สามารถฝึกกำลังสติปัญญา กำลังกาย กำลังทรัพย์เพื่อความเจริญและความมั่นคงของประเทศ
 - 4.7 รู้คุณค่าในความเป็นไทยและภูมิใจที่เกิดในแผ่นดินไทย¹

จากเอกสารและการศึกษาค้นคว้าวิจัยต่าง ๆ ที่กล่าวมาแล้วแสดงให้เห็นว่าบุคคลทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องต่างก็ให้ความสนใจเป็นอันมากต่อคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนประถมศึกษา หากแต่เป็นที่น่าสังเกตว่านอกจากที่ระบุไว้เป็นความมุ่งหมายของหลักสูตรการศึกษาแล้ว ความสนใจและการแสดงทัศนะในเรื่องดังกล่าวนี้ เป็นไปในลักษณะความคิดเห็นส่วนบุคคลเป็นส่วนใหญ่ ยังมิได้มีการรวบรวมลำดับเป็นมาตรฐานของสังคมนตรีวิจัยจึงได้สำรวจความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในทัศนะของครูประจำชั้นและผู้ปกครองซึ่งเป็นบุคคลที่ใกล้ชิดและมีบทบาทในการอบรมนักเรียนมากที่สุด เพื่อนำมาประมวลเป็นข้อมูลอันจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งแก่การศึกษาไทยต่อไป

¹ กระทรวงศึกษาธิการ, หลักสูตรประถมศึกษาพุทธศักราช 2521 (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภา, 2521), หน้า 1-3.